

V PROCES DIGITALIZACIJE

Posle optimističnih tonova u martovskom monitoring izveštaju, usledio je radikalni zaokret koji dovodi u pitanje okončanje procesa digitalizacije do 17. juna 2015. godine, do kada je Srbija, u skladu sa svojim međunarodnim obavezama, dužna da digitalizaciju okonča. Usporavanje procesa digitalizacije pretilo da izazove odluku Saveta RRA da raspiše Javni konkurs za izdavanje dozvole za emitovanje televizijskog programa sa nacionalnim pokrivanjem, na frekvencijama koje je do oduzimanja dozvole, oktobra prošle godine, koristila Televizija Avala. Analizom osnova za takvu odluku, bavili smo se u delu izveštaja koji se odnosi na rad regulatornih tela. Ovde ćemo pokušati da ukažemo na posledice koje će ova odluka imati po proces digitalizacije, te se osvrnuti i na finansijske implikacije i posrednu štetu koju Republika Srbija usled usporavanja digitalizacije može da pretrpi.

Osnovni problem digitalizacije u Republici Srbiji, još od 2006. godine, od kada se o digitalizaciji razmišlja, ogledao se u nedostatku frekvencija, pre svega zbog velikog broja izdatih dozvola za nacionalna pokrivanja. Upravo zbog nedostatka frekvencija, prvobitno opredeljenje države bilo je „prelazak u jednom danu“. Pravi simulcast (istovremeno emitovanje digitalnog i analognog signala), nije bio moguć. S druge strane, simulcast je neophodan ako se želi da se testira digitalni signal i mreža za digitalno emitovanje što bolje pripremi. Simulcast nesumnjivo smanjuje rizik gubitka signala u trenutku prelaska na digitalno emitovanje. U međuvremenu, prvobitni rok za digitalizaciju – 4. april 2012.godine, je probijen, ali su neke frekvencije postale slobodne gašenjem pojedinih televizija, što je omogućilo neki oblik simulcasta putem formiranja Inicijalne mreže za eksperimentalno digitalno emitovanje. Tako je došlo i do izmene Strategije za prelazak na digitalno emitovanje i drugih relevantnih dokumenata koji uređuju digitalizaciju. Najbitnija je promena koja predviđa prelazak putem postepenog isključivanja signala po regionima (u etapama) i formiranje Inicijalne mreže za eksperimentalno emitovanje digitalnog TV programa. Inicijalna mreža postoji od 23. marta 2012. godine, a za više od godinu dana postojanja, nije ostvarila svoju punu svrhu, jer u njoj emituje malim snagama sa samo 15 lokacija. Izgledalo je da su i Ministarstvo spoljne i unutrašnje trgovine i telekomunikacija, i Ratel, i Javno preduzeće „Emisiona tehnika i veze“, postigli visok stepen saglasnosti o tome da je Inicijalnu mrežu neophodno proširiti. Oduzimanje dozvole Televiziji Avala tehnički je omogućilo da do toga i dođe, jer je nakon gašenja ove nacionalne televizije, po prvi put bilo i frekvencija na kojima bi se proširenje Inicijalne mreže moglo sprovesti. Planovi Ratel-a i Emisione tehnike bili su da se probni digitalni signal emituje sa 35, umesto 15 lokacija, što se vidi iz Plana raspodele koji je u toku marta i aprila bio predmet javnih konsultacija. Na skupu posvećenom digitalizaciji u organizaciji OEBS-a u Beogradu, 25. marta 2013. godine, praktično samo mesec dana pre nego

što je RRA raspisala tender, Rasim Ljajić, potpredsednik Vlade i ministar za unutrašnju i spoljnu trgovinu i telekomunikacije, Bratislav Petković, ministar kulture i informisanja, Peter Burkhard, ambasador OEBS-a, Vincent Degert, ambasador Delegacije EU u Srbiji, Stefan Lazarević, državni sekretar Ministarstva za unutrašnju i spoljnu trgovinu i telekomunikacije, Milan Janković, direktor Ratel-a i Dejan Šmigić, v.d. direktora JP ETV, praktično su se saglasili s tim da „ključni događaj da se zaista napravi pomak u procesu i sa digitalizacijom stvarno započne, jeste proširenje Inicijalne mreže na kanale koje je do nedavno koristila TV Avala, prema projektu koji je iniciran i urađen u ETV“. Dejan Šmigić, v.d. direktora JP ETV tada je rekao da se „ETV priprema da, čim se 'papirologija' završi, pusti u rad planirane predajnike“. Rekao je i da bi se tako i stavila u funkciju oprema koju je dala EU, a koja sada skuplja prašinu i propada, i istovremeno pokrilo digitalnim signalom, već u simulkastu, 80% populacije Srbije.

Koje su posledice raspisivanja tendera za upražnjene frekvencije Televizije Avala? Prvo, bez pravog simulkasta, može se desiti da Srbija ostane bez prijema zemaljske televizije u momentu prelaska na digitalno emitovanje. Drugo, JP ETV neće moći da instalira preostalu opremu koju je dobio po osnovu ugovora sa Evropskom komisijom iz sredstava pretpripravnih fondova EU. Ukupna vrednost te opreme je oko 8 miliona evra. Zbog njenog nekorišćenja, Evropska komisija mogla bi opremu i da oduzme, a Republika Srbija bila bi u obavezi i da plaća penale zbog nepoštovanja ugovornih obaveza. Ovo je realna opasnost, uzimajući u obzir da je Delegacija Evropske komisije u Srbiji već nekoliko puta opominjala nadležno ministarstvo da se dobijena oprema mora instalirati i koristiti. Treće, kako će sve zemlje u regionu preći na digitalno emitovanje do 17. juna 2015. godine, kada prestaje da važi Sporazum o zaštiti analognih frekvencija, postoji bojazan da će digitalni signali iz okruženja otežati prijem analognog signala u Srbiji. Moglo bi se desiti da građani, umesto obećanog kvalitetnog digitalnog signala i pratećih usluga, ostanu i bez onog analognog koji sada imaju. Četvrto, odlaganje procesa digitalizacije, odlaže i licenciranje dela frekventnog spektra oslobođenog digitalizacijom koji se obično naziva digitalna dividenda. Od licenciranja digitalne dividende, Republika Srbija mogla bi da ostvari značajna sredstva, a kako bi se taj deo spektra licencirao za usluge širokopojsnog mobilnog pristupa, građani i privreda Srbije ostali bi uskraćeni i za moderne usluge mobilnog broadbanda. Na kraju, izdavanje dozvola za analogne frekvencije u drugoj deceniji 21. veka je potpuno anahrono i nema nikakvo, ni logično, ni ekonomsko opravdanje. Uspostavljanje analogne mreže košta, a uspostavljanje analogne mreže u Evropi dve godine pre datuma od koga se na međunarodnom nivou analogne frekvencije više neće štiti, je jednostavno bacanje novca u situaciji kada novca i inače nema dovoljno, a mogao bi se i te kako bolje iskoristiti. Neko bi rekao da je to privatni novac emitera koji se odluči da učestvuje i pobjedi na tenderu, te da nije naše da brinemo o tome da li se racionalno troši tuđi novac. Međutim, stvari nisu tako jednostavne.

Tender košta i državu, a najveći trošak je odlaganje prodaje digitalne dividende. Zemlje koje su prodale deo digitalne dividende ostvarile su značajne jednokratne prihode tom prodajom. Nemačka je za 60 MHz u delu opsega za digitalnu dividendu dobila 3,57 milijardi evra, skoro 60 miliona evra po jednom megahercu. Za isti broj megaherca, Francuska je dobila 2,6 milijardi evra, SAD 19,1 milijardi dolara, Italija 2,96 milijardi evra, Španija 1,3 milijardi evra. Iskustvo je pokazalo da cena spektra pada što se više odlaže njegovo oslobađanje, odnosno, proces digitalizacije. U regionu, čak i Hrvatska koja je okončala digitalizaciju i pokrenula tender za prodaju digitalne dividende, dobila je za 40 MHz samo 40 miliona evra. Daljim odlaganjem digitalizacije, Srbiji pretilo da ne dobije ni toliko. Takođe, pored direktne koristi po osnovu sredstava od tendera, iskustvo je pokazalo povezanost korišćenja ovog dela spektra sa povećanjem korišćenja širokopojasnog pristupa, jer su u ovom delu spektra značajno manji troškovi korišćenja mobilnog interneta, a po nekim izveštajima, povećanje od 10 % u penetraciji širokopojasnog pristupa donosi rast bruto društvenog proizvoda za 1,4 %, što vodi i porastu broja radnih mesta. Imajući sve ovo u vidu, postavlja se pitanje koji su to argumenti opredelili RRA da jednom odlukom praktično odloži prodaju digitalne dividende, zarad licenciranja i pete, pored četiri već postojeće komercijalne nacionalne televizije. Pored toga, i sam tender košta. A ako se još uzme u obzir da ostalim nacionalnim emiterima dozvoljava za emitovanje ističe već naredne 2014. godine, postavlja se pitanje da li RRA namerava da dva puta u samo dve godine sprovodi tendere za nacionalna pokrivanja i ko će to da plati.